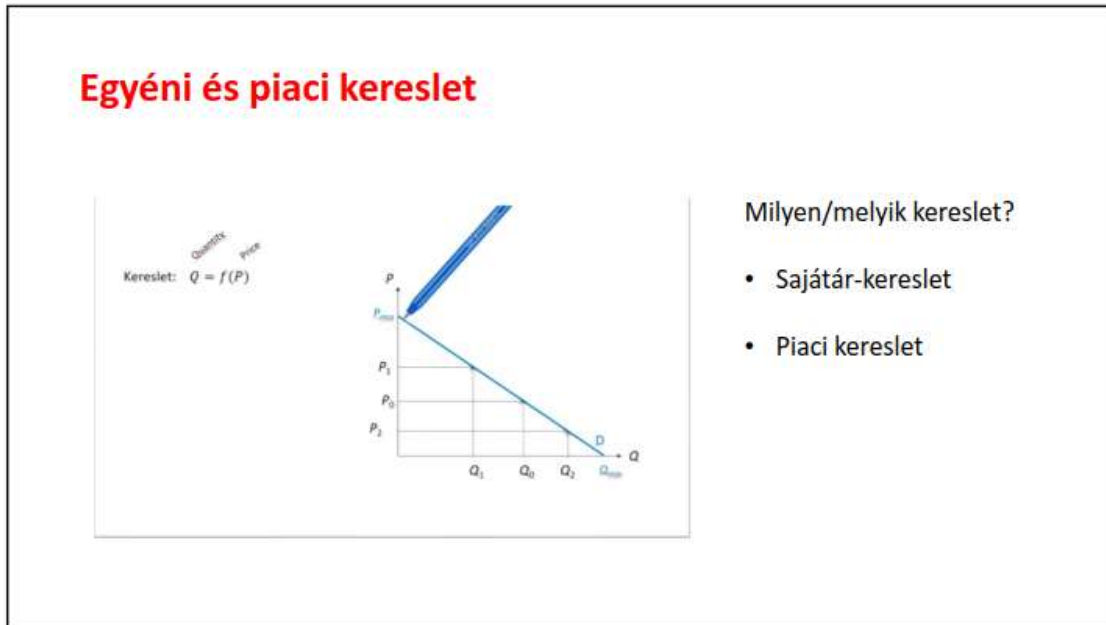

4. fejezet 4. lecke

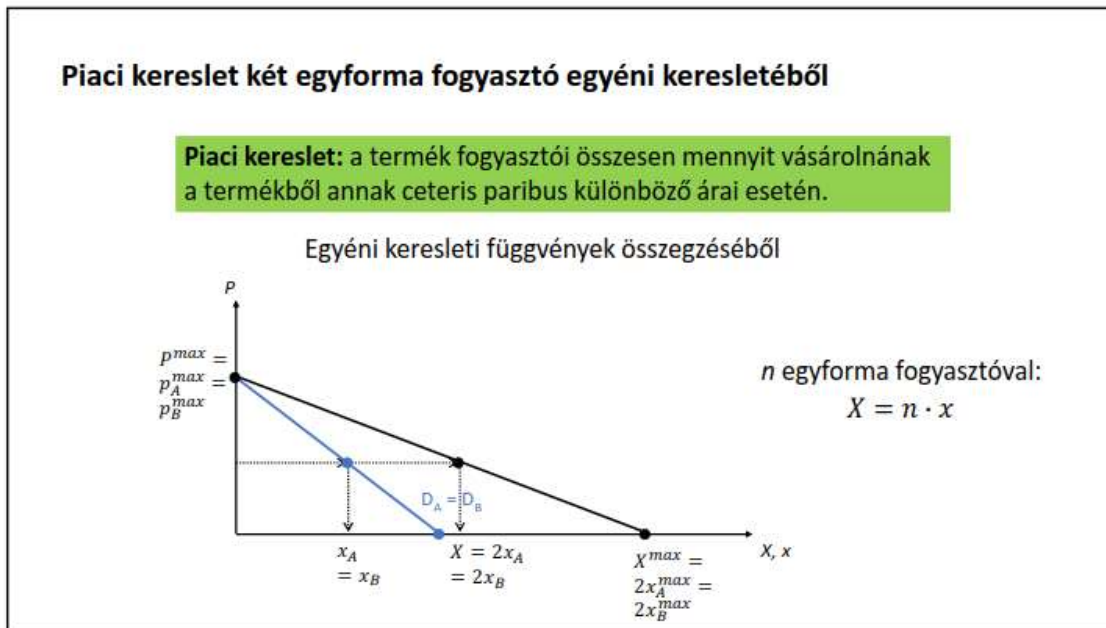
Egyéni sajátár-kereslet és piaci keresleti függvény

1. dia

A „kereslet” kifejezés már a legelső fejezetben a piaci egyensúly kialakulásának tárgyalásánál előkerült. Fölmerülhet a kérdés, hogy ott akkor pontosan melyik keresletről is volt szó. A válasz két részből áll, és az első rész lényegesen egyszerűbb, úgyhogy kezdjük is rögtön azzal. Három féle egyéni kereslet vagy keresleti függvény került megemlítésre: a jövedelem-keresleti, ahol a termék vásárolt mennyisége a jövedelemtől függ, a keresztár-keresleti, ahol a termék vásárolt mennyiségét egy másik termék árának függvényében adtuk meg, és a sajátár-keresleti, amikor a termék vásárolt mennyisége a termék saját árának függvénye. A piaci egyensúlyi fejezetben szóba került keresleti függvény ilyen sajátár-keresleti függvény. Ezért is rajzoltuk be egy olyan koordináta-rendszerbe, ahol csak egy ár, a termék ára, és egy mennyiség, ugyanennek a terméknek a vásárolni kívánt mennyisége volt található. Az a függvény azonban, amit ott használtunk, és amit a későbbiekben is használni fogunk nem egy tetszőleges fogyasztó egyéni keresleti függvénye a termék iránt, hanem az összes potenciális fogyasztónk összevont keresleti függvénye, a piaci kereslet. Többször is igyekszünk majd úgy megkülönböztetni az egy fogyasztóra, vagy vállalatra vonatkozó értékeket az összes fogyasztóra, vállalatra, röviden az egész piacra vonatkozó értékektől, hogy az előbbit kisbetűvel, az utóbbit nagybetűvel jelöljük, mint itt a függvényen a mennyiséget.

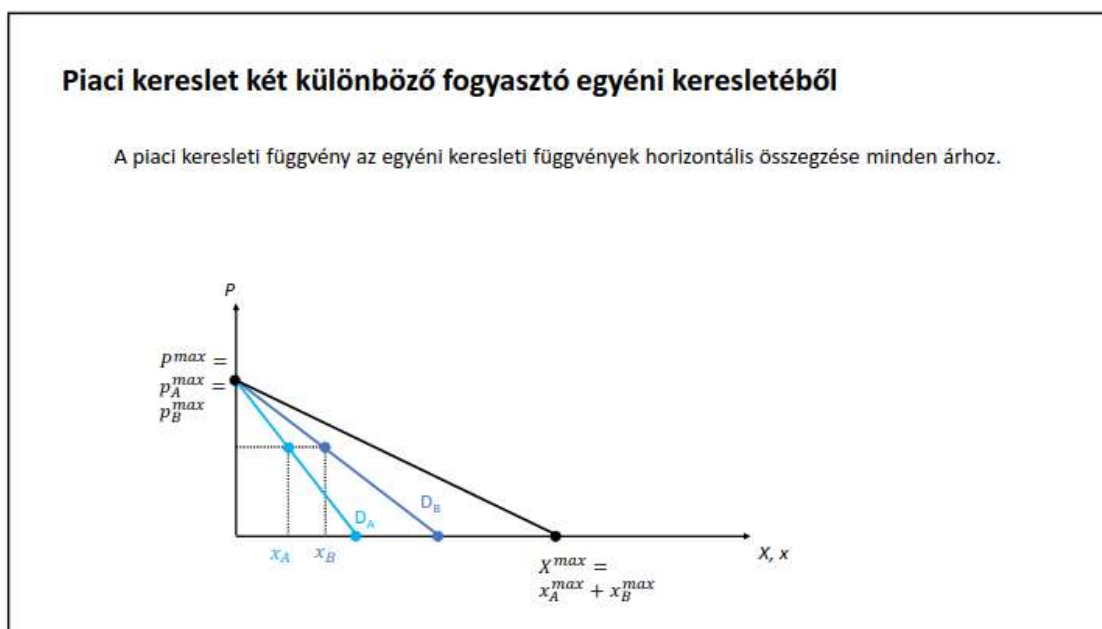
2. dia

Egy termék piaci kereslete azt mutatja meg, hogy a termék fogyasztói összesen mennyit vásárolnának a termékből annak ceteris paribus különböző árai esetén. Korábban láttuk, hogy a fogyasztók az ízlésviláguknak és a jövedelmüknek megfelelően a termék adott árai mellett abból különböző mennyiségeket vennének, most nem vagyunk arra kíváncsiak, hogy az A meg a B meg a C fogyasztó külön-külön mennyit vásárolna, hanem csak arra, hogy összesen mennyit vásárolnának. Egy termelőnek például, aki a Tesco-ba szállít a termékből, nagyjából mindegy, hogy az összeset, amit kiszállított, egyetlen vevő vette meg, vagy nagyon sok vevő vett a termékből egyet-egyet, vagy ezen szélsőségek közti bármely átmenet valósult meg. Egy termék piaci keresleti függvényét a fogyasztóink egyéni keresleti függvényeinek összegzésével kapjuk meg. Egyszerűen szólva a piaci keresleti függvény az egyéni fogyasztói keresleti függvényeknek a horizontális, vagyis mennyiségbeli összege. Mivel számunkra most elsősorban a módszer a lényeges, elegendő lesz kettő fogyasztóval bemutatni, hogyan működik ez az összegzés. Legyen X az termékből összesen vásárolni kívánt mennyiség, ami egyenlő akkor az A fogyasztó által vásárolni kívánt mennyiség plusz a B fogyasztó által vásárolni kívánt mennyiséggel. Ha az egyéni keresletek csak a termék árától függenek (és nem azért, mert semmi más nem hat rájuk, hanem mert minden mást rögzítettünk!), akkor természetesen a piaci keresletet is az ár függvényében fogja megmutatni a piaci keresleti függvény. Vegyük a legegyszerűbb esetet, amikor a két fogyasztó keresleti függvénye teljesen egyforma, $D_A = D_B$. A két egyéni keresleti függvény teljesen egybe esik. Minden árhoz a két fogyasztó egyforma mennyiséget vásárolna. Mivel mennyiségi összegzést végzünk, ezért $X = x_A + x_B$ de mivel $x_A = x_B$ ezért $X = 2x_A = 2x_B$. Sok egyforma fogyasztó esetén az egyéni keresett mennyiségeiket egyszerűen megszorozzuk a fogyasztók számával. A legegyszerűbb azt tenni, hogy például 0 áron az A fogyasztó maximum x_A^{max} mennyiséget venne, és a B fogyasztó ugyanennyit, így ketten együtt 0 áron legföljebb $X^{max} = 2x_A^{max} = 2x_B^{max}$ mennyiséget. Ez pedig az a maximális ár, amit bármelyik fogyasztó hajlandó megfizetni, és ennél magasabb áron semelyikük nem vásárol egyáltalán, tehát ketten együtt sem. Megvan a

két tengelymetszet, ezeket összekötvé megkapjuk a piaci keresleti függvényt. Persze bármilyen p árnál igaz, hogy az egyik fogyasztó x_A , a másik fogyasztó ezzel megegyező x_B mennyiséget venne, együttesen tehát $X = x_A + x_B$ mennyiséget. Ugye emlékszik még az első fejezetből, hogy amikor a fogyasztók száma nőtt – mondjuk csak egyről, A fogyasztóról, kettőre, A-ra és B-re – akkor a kereslet növekedett, valahogy úgy, mint amit itt látunk.

3. dia

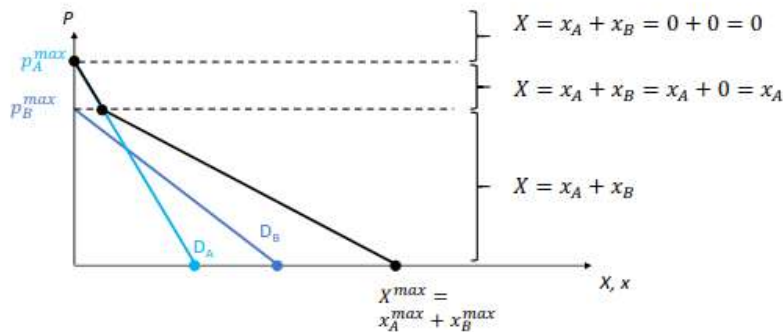

Egy kicsivel bonyolultabb a helyzet, ha a két fogyasztó akár különböző ízlésviláguk, akár különböző jövedelmi helyzetük miatt eltérő egyéni keresletekkel rendelkezik, például így. Itt már a két függvény minden árhoz más-más mennyiséget rendel hozzá, tehát az együttes mennyiséget nem kaphatjuk meg úgy, hogy egyszerűen az egy fogyasztó keresett mennyiségét megszorozzuk kettővel, vagy hát a fogyasztók számával. De az a módszer továbbra is működhet, hogy megnézzük a vízszintes tengelymetszeteket, és akkor $X^{max} = x_A^{max} + x_B^{max}$, illetve még mindig igaz, hogy e fölött az ár fölött egyikük sem, így együttesen sem vásárolnának egyáltalán, tehát a piaci keresleti függvény itt van. Ugye látja, hogy ami a matematikában egyszerűen vízszintes meg függőleges tengelymetszet, az itt a közgazdaságtanban jelentéssel telik meg: úgy szoktam mondani, hogy közgazdasági tartalma van a függvényeinknek és azok tengelymetszeteinek.

4. dia

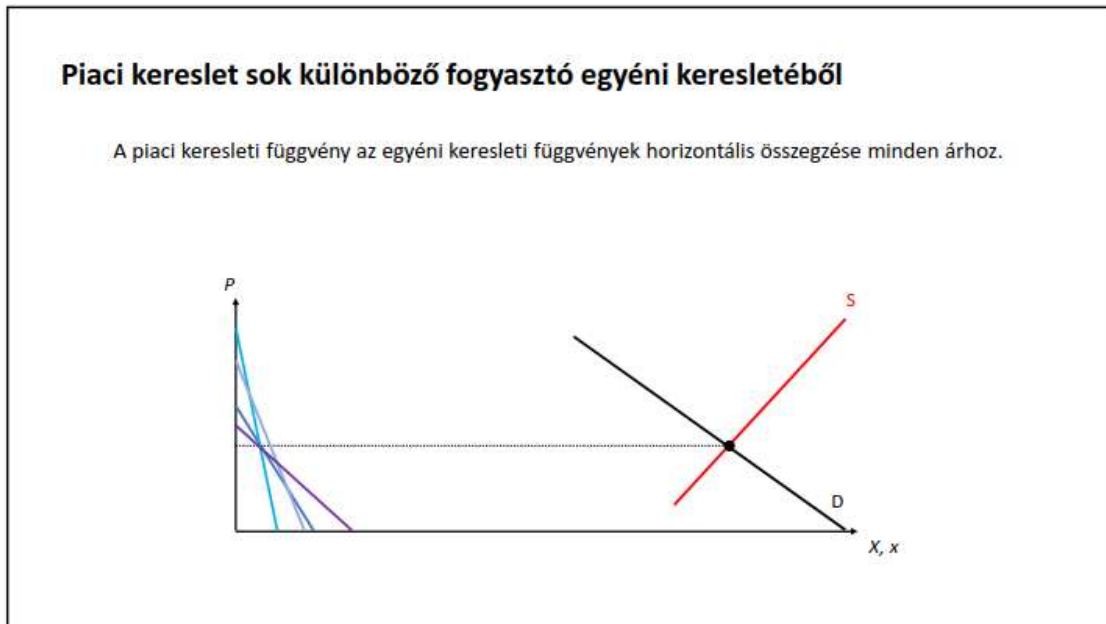
Piaci kereslet két különböző fogyasztó egyéni keresletéből

A piaci keresleti függvény az egyéni keresleti függvények horizontális összegzése minden árhoz.

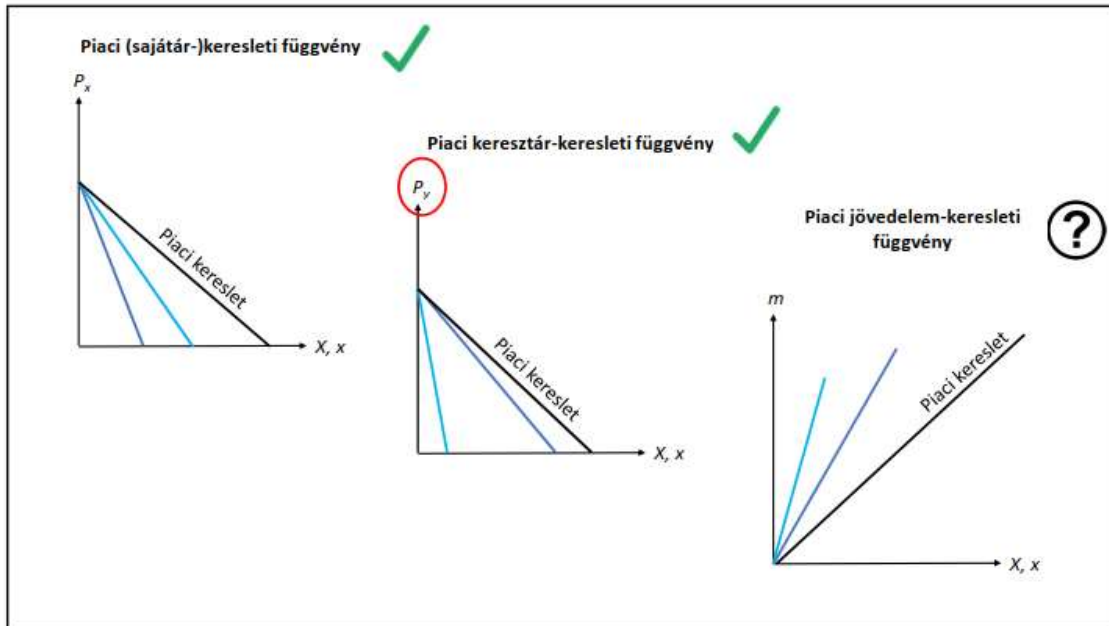
Még nagyobb a gond, ha a két keresleti függvény ilyen egymástól teljesen különböző. A vízszintes tengelymetszettel még csak nem is lenne semmi probléma, mert továbbra is igaz, hogy 0 áron a két fogyasztó együttesen $X^{max} = x_A^{max} + x_B^{max}$ mennyiséget vásárolna. Most azonban különböznek a maximális fizetési hajlandóságok, A fogyasztóé magasabb, mint B fogyasztóé. Ebből az következik, hogy p_B^{max} ár alatt mindkét fogyasztó vásárolna, p_A^{max} ár fölött egyikük sem, de a két maximális rezervációs ár között csak az egyikük, jelenleg A fogyasztó. Akkor ezek szerint p_A^{max} és p_B^{max} közti áron a teljes piac valójában csak A fogyasztóból áll, így $X = x_A + x_B = x_A + 0 = x_A$. A piaci keresleti függvény egybeesik A fogyasztó keresleti függvényével, de csak ezen az ártartományon. Ha a piaci ár alacsonyabb p_B^{max} -nál, akkor B fogyasztó is bekapcsolódik, kettőjük együttes keresletét az $X = x_A + x_B$ adja meg ettől a ponttól egészen eddig a pontig. Minél több különböző egyéni keresleti függvényű fogyasztó keresletét összegezzük, annál több ilyen töréspont lehet a piaci keresleti függvényben.

5. dia

Igazából azonban ez a sok különböző keresleti függvény inkább simábbá, mint töredezettebbé teszi a keresleti függvényt és a sok különböző kis keresleti függvényből, amik itt, itt, itt helyezkednek el, az összegzés után egy ilyen marha messze lévő piaci keresleti függvény lesz. Ez találkozik aztán a piaci kínálattal, ami egyébként szintén sok termelő egyéni kínálatából tevődik össze, és elég valószínű, hogy olyan ár fog kialakulni, amely mellett a fogyasztók jelentős hányada már vásárolna, többet, vagy kevesebbet. Én minden reggel reggelire megeszek két kiflit, de csak a szegedi kifli piac szerintem jó pár ezer darab kifli naponta. Ennek én csak egy elenyészően kicsi hányada vagyok, mint ahogyan mindenki más is. Ha én egyedül bojkottálnám a kifligyártókat (nem fogom!), az nem igazán rendítené meg őket. Mindazonáltal az összes fogyasztó része a piacnak, és tudatában kell lennünk annak, hogy ha valamit vásárolunk, valamire keresletet támasztunk, akkor azzal – ahogyan már az első fejezetben is említettem – jelzést adunk a termelőnek, termelésre ösztönözzük. Anna Lappé amerikai író idézve minden elköltött forintunk egy szavazat arra, hogy milyen világot szeretnénk. Anna Lappé egyébként a fenntartható élelmiszertermelés- és fogyasztás ismert szószólója.

6. dia

És végezetül: megnéztük, hogyan lehet egyéni sajátár-keresleti függvényeket piaci keresleti függvénné összegezni. Ugyanezt megcsinálhatnánk egyébként keresztár-keresleti függvényekkel is: engem, mint az x termék gyártóját érdekelhet, hogy az y termék árából hogyan függ az, hogy az én fogyasztóim az én termékemből mennyit vásárolnak. Az egyéni jövedelem-keresleti függvényekkel azonban kicsit más a helyzet. Míg a termékek ára a piacon mindenki számára adott, addig a tényleges jövedelem fogyasztónként változik. A piaci jövedelem-keresleti függvény valami olyasmit mutatna meg, hogy ha minden fogyasztómnak egyforma ilyen, vagy olyan jövedelme lenne, akkor mennyit akarnának venni a termékéből. És hát természetesen más mennyiséget vásárolna az AMG Mercedesekből 100 darab évi 5 milliós jövedelmű fogyasztó, mintha közülük 5-nek évi 81 milliós jövedelme lenne, és a többi 95-nek meg évi 1 milliós...

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
KÖZGAZDÁSZ KÉPZÉS
TÁVOKTATÁSI TAGOZAT
LECKESOROZAT
COPYRIGHT © SZTE GTK 2017/2018

A LECKE TARTALMA, ILLETVE ALKOTÓ ELEMEI ELŐZETES,
ÍRÁSBELI ENGEDÉLY MELLETT HASZNÁLHATÓK FEL.

JELEN TANANYAG
A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN KÉSZÜLT
AZ EURÓPAI UNIÓ TÁMOGATÁSÁVAL.
PROJEKT AZONOSÍTÓ: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE